

Manners for the Modern Metropolis / Ch.Proudy. – Tulsa, San Francisco: Council Oak , 2004. – 222 p.
5. Stanhope Ph. Letters to His Son by the Earl of Chesterfield on the Art of Becoming a Man of the World and a Gentleman / Ph. Stanhope. – W., L. : Walter Dunne, 1901. – V.2. – xi, 435 p. 6. The Value of our Digital Identity. – Режим доступу: <http://www.libertyglobal.com/PDF/public-policy/The-Value-of-Our-Digital-Identity.pdf>

Стаття надійшла до редакції 13.11.17 р.

*Афанасьєва О. Н., к. філол. н., докторант
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев*

СОЦИАЛЬНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ И КОММУНИКАТИВНЫЕ ФУНКЦИИ УЧАСТНИКОВ РИТУАЛИЗОВАННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Статья посвящена анализу современных подходов к проблеме идентичности, прежде всего языковедческих, и представлению авторского видения структуры идентичности и динамики ее трансформаций в ритуализованных коммуникативных практиках на материале англоязычной лингвокультуры.

Ключевые слова: *идентичность, ритуал, коммуникация, актор, англоязычный, лингвокультура.*

*Afanasieva O. M., PhD, Postdoctoral Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

SOCIAL IDENTITY AND COMMUNICATIVE FUNCTIONS OF RITUALIZED INTERACTION PARTICIPANTS IN THE ENGLISH-LANGUAGE SPACE

The article is devoted to the analysis of modern, primarily linguistic, approaches to the problem of identity, as well as to the presentation of the author's vision of the identity structure and the dynamics of its transformations in ritualized communicative practices based on the English-speaking linguistic-cultural materials.

Keywords: *identity, ritual, communication, actor, English-language, linguo-culture.*

УДК 81'276.6:62: 811.161.2

*Біленко Т. Г., к. філол. н., доц.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя*

ТЕХНІЧНІ ТЕРМІНИ У СТРУКТУРІ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Формування повідомлення здійснюється в результаті комунікативного акту, де й виявляється сутність технічного явища через реалізацію семантики окремої мовної одиниці. У контексті вона вочевидь передає більшу інформацію, що впливає з умов комунікації. У нашій роботі на матеріалі технічного дискурсу намагаємося розкрити семантико-стилістичний потенціал термінологічного у співвідношенні з контекстною ситуацією. Це забезпечує ефективність

донесення всього змісту висловлювання, оскільки термін при цьому виконує не тільки функцію називання професійного поняття, а й дієво відображає його.

Ключові слова: технічні терміни, термінозначення, семантичне навантаження, контекстна ситуація.

Термінологія як значуща частина лексичного складу мови та її семантичне ядро сьогодні все більше привертає увагу дослідників, при цьому терміносистемі відводиться одне з пріоритетних місць у системі наукових дисциплін. В Україні досліджено більше ста терміносистем: сільськогосподарська (З. Козирева, Ж. Красножан, О. Пазяк), технічна (М. Годована, Г. Дідківська, І. Кочан), економічно-правова та фінансова (М. Вербенець, Т. Дячук, Г. Онуфрієнко, Б. Стецюк), військова (Л. Мурашко, Я. Яремко), природнича (М. Кочерган, Т. Марусенко), спортивна (М. Паночко) та ін. У роботах науковців закладено концептуальні засади термінотворення, терміновживання і термінографії, розкрито особливості української термінології.

Стан розроблення проблем, пов'язаних із моделюванням семантики терміноодиноч, засвідчує виразне спрямування до витлумачення їхнього змісту в перспективі когнітивно-функціонального підходу. Актуальність обраної теми й зумовлена тенденцією до поглибленого вивчення потенціалу та реалізації термінозначення в різних контекстних ситуаціях.

Мета розвідки – висвітлення особливостей функціонування технічних термінів у сучасному науковому тексті.

Для досягнення цієї мети потрібно виконати ряд конкретних завдань:

- дослідити різні аспекти функціонування технічних термінів у фахових текстах;
- простежити семантичні процеси, які відбуваються в термінологічній лексиці в певній мовній ситуації.

Основною стилістичною ознакою науково-технічного тексту є точне і чітке викладення матеріалу за майже повної відсутності тих виразних елементів, які надають мові емоційної насиченості. Акцент робиться на логічному, а не на емоційно-чуттєвому аспекті викладеного. Автор науково-технічного тексту прагне до того, щоб виключити можливість довільного тлумачення чи трактування предмета, напр.: *Принцип дії симісторних та тиристорних стабілізаторів аналогічний до релейних, однак перемикання відвідів силового автотрансформатора здійснюється електронними ключами (симісторами та тиристорами). Тому вихідна напруга теж регулюється ступінчасто, що накладає деякі обмеження на застосування таких стабілізаторів напруги для живлення систем освітлення* [8].

Автори наукових творів уникають застосування виражальних засобів, щоб не порушити основного принципу науково-технічної мови – точності та зрозумілості викладу думки. Це призводить до того, що такий текст видається сухуватим, позбавленим елементів емоційного забарвлення. Науково-технічний текст усе ж включає в себе певну кількість більш-менш нейтральних за забарвленням фразеологічних сполучень технічного характеру, напр.: *ланцюгова схема, вольт-амперна характеристика, шляховий вимикач, багатоеlementний ізолятор, активна потужність, хвильовий опір, ідеальний діод, повна тяга, провід під струмом, арматура ізолятора, генератор зі самозбудженням, тіло ізолятора* тощо. Це надає тексту, не позбавляючи його

точності, метафоричності та різноманітності, напр.: *Можливість у Z-пінч корабля будуть зовсім інші: за 1,5 доби максимальної тяги двигуна Z-пінч корабель досягне Марса через 90 днів. Якщо повна тяга триватиме 8,7 діб, то до Марса можна буде дістатися всього за 30 днів! Недоліком відомого пристрою для отримання функції «ідеальний діод» є низька точність при зміні температури [6, с. 73].*

У текстах спеціальної літератури терміни несуть основне семантичне навантаження. Вони дають можливість найбільш точно, чітко та економно викладати зміст і забезпечують правильне розуміння сутності питання, що трактується, напр.: *Обмотка дроселя, що містить багато витків ізольованого проводу, розташовується на зібраному із сталевих пластин осерді і має велику індуктивність [5, с. 38].*

У висловлюванні спостерігаємо термін, який характеризується високим ступенем інформативності, точності, експресивною нейтральністю. У процесі професійної комунікації він відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки є концептуальною, проєкційною основою технічного дискурсу. Цей термін-ядро часом визначає всю тему тексту, сприяючи його логічній організації, напр.: *Трансформатор – це статичний індуктивний перетворювач, що має дві (або більше) індуктивно зв'язані обмотки і призначений для перетворення за допомогою явища електромагнітної індукції однієї (первинної) системи змінного струму в іншу (вторинну) систему змінного струму. У більшості випадків за допомогою трансформатора перетворюють тільки напругу та струм без зміни частоти і кількості фаз. Незважаючи на велику кількість різновидів трансформаторів і широкий діапазон потужностей, теорія їх єдина – вона базується на законі електромагнітної індукції [7, с. 13].* Він указує на компонентний склад усього наукового повідомлення, проєктуючи розвиток думок автора.

Тексти науково-технічного змісту відрізняються своєю конструктивною складністю. Вони містять дієприкметникові та дієприслівникові звороти, а також деякі інші суто книжні конструкції, які часом ускладнюють розуміння тексту, напр.: *Термін «контакт» застосовують не тільки до сукупності струмопровідних частин, які, стикаючись, утворюють струмопровідний шлях, а й до стану цієї сукупності струмопровідних частин, додаючи до позначення «контакт» специфікатор «електричний» (electric contact) [3, с. 39].* Унаслідок великої кількості спеціальних термінів і складної синтаксичної структури, цей уривок може виявитися малозрозумілим навіть для осіб, які добре обізнані з науковою мовою.

Оскільки науково-технічний текст насичений термінами, що несуть основне навантаження, ми розглянемо питання термінології дещо докладніше. У звичайній мові слова, як правило, полісемантичні, тобто вони передають ряд значень. Візьмемо для прикладу усі значення слова *машина*, які концентруються навколо стрижневого поняття («механізм»): *трактор, машина голосування, сівалка, швейна машина тощо*. Поряд із цим термін *електрична машина* має ряд значень, які зберігають відомий, хоча і більш віддалений, зв'язок зі стрижневим поняттям: *Електричні машини призначені для перетворення механічної енергії в електричну і, навпаки, електричної енергії в механічну. У першому випадку електричні машини називають генераторами, у другому випадку – двигунами. Електричні машини використовуються також для перетворення одного виду струму в інший (змінного в постійний), частоти і числа фаз змінного*

струму тощо. Такі машини називаються **електронними перетворювачами** [1, с. 6]. Така багатозначність є чинником, що свідчить про багатство передачі найтонших відтінків значення одного й того ж терміна. Лексична варіативність додає науковій мові гнучкості й дозволяє пояснювати різноманітні значеннєві особливості слова.

Досліджуючи технічні терміни, які функціонують у різних контекстних ситуаціях, спостерігаємо такі зміни семантики спеціальних слів: розширення сполучувальних властивостей терміна зі збереженням однієї чи кількох основних сем, напр.: *електричний струм*, *електричний опір*, *електричний заряд* і метафоризацію – семантичне перенесення на основі терміна, напр.: *вітер електричний* – це ефект «захоплення» сильним електричним струмом у провідниках донорного типу власних іонів і різних дефектів структури.

Сукупність смислів термінів в одному контексті не тільки реалізує значення в мовленні, а й актуалізує їх сполучуваність у мовленнєвому ланцюжку. За словами Т. Р. Кияка, таким чином відбувається взаємообмін смислами, утворення нових, як передумова нового значення [2, с. 65]. Це поєднання значень усебічно розкриває зміст висловлювання, напр.: «**Магнітне поле** машини незалежно від режиму роботи створюється на підставі закону **повного струму** за допомогою електромагнітів **постійного струму**» [7, с. 160]. «**Частота** обертання може змінюватись **зміною частоти мережі, зміною ковзання та зміною кількості пар полюсів**» [4, с. 91]. Більшість термінів, що входить до фахових текстів зі своїм прямим значенням, переважно зберігає властиву їм сполучуваність, напр.: «**Магнітне поле**, що його створює статор, у більшості електричних машин змінюється періодично; часто воно є обертовим магнітним полем. Якщо частота обертання магнітного поля і частота обертання вала електричної машини однакові, такі машини називають синхронними» [7, с. 118].

У технічних текстах фіксуємо короткі варіанти термінів, які здебільшого виникли в усному мовленні фахівців і вживаються поряд із нормативними термінами: «**EPS** – електрорушійна сила, **АКБ** – акумуляторні батареї, **ББЖ** – блоки безперебійного живлення, **ФІМ** – фазо-імпульсна модуляція, **АЦП** – аналого-цифрові перетворювачі» [5, с. 22]. Наявність абревіатур, які теж можна розглядати як короткі варіанти термінів, пояснюється тим, що у мові діє закон економії мовної енергії, мовних засобів, який тісно пов'язаний із прагматичним чинником, напр.: «**Завдяки** вбудованим в такі **ББЖ** (або присьданим окремо) **АКБ** досягається найвищий рівень захищеності підключених приладів від будь-яких артефактів зовнішньої мережі» [8]. «У **ІТТ** з ізольованим затвором мають структуру метал – діелектрик – напівпровідник, скорочено **МДН**. На підкладці (**П**) **p-типу** створюються області **n-типу**, до яких підведені зовнішні електроди **В** і **С**. Між металевим затвором та підкладкою знаходиться діелектрик, найчастіше діоксид кремнію SiO_2 . З цієї причини **МДН-структури** частіше названо **МОН-структурами** (метал – оксид – напівпровідник) або **MOSFET** (Metal – Oxid – Semiconductor – Field – Effect – Transistor)» [5, с. 21]. Оскільки сучасна офіційна українськомовна електротехнічна термінологія значною мірою є похідною від англійськомовної, то велика кількість абревіатур сформована з початкових літер слів мови оригіналу, напр.: **UDSS** – максимальна напруга сток-виток; **ID** – максимальний

струм стоку; Pd – потужність, що розсіюється; RDson – опір каналу у відкритому стані; UGSth – порогова напруга вмикання; tdon – час затримки на вмикання; tr – час зростання струму; tdoft – час затримки на вимикання; tf – час спаду струму; trr – час відновлення зворотного опору влаштованого діоду [5, с. 22].

Отже, технічні терміни функціонують у наукових текстах зі своїм прямим значенням і є засобом фахового інформування, проте інколи можуть змінювати його. У результаті контекстної сполучуваності починають уживатися в переносному значенні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Безрученко В. М.* Електричні машини (конспект лекцій для студентів III-курсу) // В. М. Безрученко. – Дніпропетровськ, 2006. 2. *Кияк Т. Р.* Лингвистические аспекты терминоведения: учеб. пособие / Т. Р. Кияк. – Киев: УМКВО, 1989. – 104 с. 3. *Клименко Б. В.* Електричні апарати. Електромеханічна апаратура комутації, керування та захисту. Загальний курс: навчальний посібник // Б. В. Клименко. – Харків: Вид-во «Точка», 2012. – 340 с. 4. *Текст лекцій з дисципліни «Електричні машини». Частина 1 Трансформатори. Асинхронні Машини / М. Л. Глебова, О. В. Дорохов, В. Б. Фінкельштейн, Я. Б. Форкун; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015 – 96 с. 5. *Чемес С.О.* Електротехнічні пристрої радіоелектронних засобів: монографія // С. О. Чемес, Ю. С. Ямпольський. – Одеса: Пахва, 2014. – 545 с. 6. *Циганенко В. О.* Енергія квантової свідомості // В. О. Циганенко. – К. : Видавничий дім «Кий», 2017. – 345 с. 7. *Щерба А. А.* Електротехніка. Практикум з основ електромеханіки та електроприводу: навч. посіб. / А. А. Щерба, В. П. Грудська, Л. Ю. Спінул. – К. : НТУУ «КПІ», 2014.-290 с. 8. Інтернет-ресурс. – Режим доступу: <https://electric.org.ua/old/known/pro-stabilizatory-naprulyu.html>.*

Стаття надійшла до редакції 25.10.2017

*Биленко Т. Г. к. филол. н., доц.,
Запорозький національний технічний університет, Запорозжє*

ТЕХНИЧЕСКИЕ ТЕРМИНЫ В СТРУКТУРЕ НАУЧНЫХ ТЕКСТОВ

Формирование сообщения осуществляется в результате коммуникативного акта, где и проявляется сущность технического явления через реализацию семантики отдельной языковой единицы. В контексте она явно передает большую информацию, что следует из условий ее коммуникации. В нашей работе на материале технического дискурса пытаемся раскрыть семантико-стилистический потенциал терминологем в соотношении с контекстной ситуацией. Это обеспечивает эффективность донесения всего содержания высказывания, поскольку термин при этом выполняет не только функцию названия профессионального понятия, но и действительно отражает его.

Ключевые слова: *технические термины, терминологическое значение, семантическая нагрузка, контекстная ситуация.*

TECHNICAL TERMS IN THE STRUCTURE OF SCIENTIFIC TEXTS

Formation of report is carried out as a result of the communicative act, where the technical phenomenon is discovered through implementation of the semantic's separate linguistic unit. In this context it obviously transmits more information that follows from conditions of its communication. In the presented work on the material of technical discourse there an attempt is made to reveal the semantic-stylistic potential of terminolexems in relation to the context situation. It ensures the effectiveness of the entire contents reporting of the sentence, because the term performs not only the function of the professional concept naming, but also effectively reflects it.

Key words: *technical terms, significance of terms, semantic load, context situation.*

УДК 811.161.2'373.21

Богельська Б. І., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МІКРОТОПОНІМІЯ УДРИЦЬКА ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ МОВНОЇ УНІКАЛЬНОСТІ ПОЛІССЯ

У статті проаналізовано діалектні фонетичні та морфологічні особливості мікротопонімів Удрицька, в яких відображено мовну унікальність історико-етнографічного регіону України – Полісся.

Ключові слова: *мікротопонімія, мікротопонім, північне наріччя, говірка с. Удрицьк, діалектні фонетичні та морфологічні особливості.*

Власні назви виникають як органічний мовний компонент певної території, як за-сіб для позначення її особливих утворень. Повною мірою це стосується і мікротопонімів – назв малих географічних об'єктів, до яких належать найменування природних реалій (боліт, горбів, джерел, долин, шляхів, лугів, сінокосів, пасовищ, полів, ставків, струмків, урочищ тощо) і найменувань об'єктів, створених людьми (вулиць, кутків й частин села, доріг, стежок, переправ, джерел, криниць тощо) [1].

Мікротопонімія – сукупність місцевих географічних назв для невеликих об'єктів, відомих тільки місцевим жителям; сукупність мікротопонімів, поширених на одній конкретній території [1].

Мікротопоніми є нерідко єдиними фактами для пізнання генетичної природи топонімів різних класів, навіть окремих апелювативів (невласних найменувань). Вони є своєрідними «ембріонами», з яких можуть формуватися структурні типи вищих топонімічних розрядів. Мікротопоніми мають різний часовий термін існування (одні функціонують порівняно недовго, інші можуть бути в активному вжитку тривалий час). Ці утворення обслуговують конкретну територіальну громаду, в середовищі якої вони виникли й яка є їх активним носієм.